

FORN VÄNNEN

JOURNAL OF
SWEDISH ANTIQUARIAN
RESEARCH

Nils Åbergs arkiv
Reisborg, Synnöve
Fornvännen 2002(97):3, s. [197]-199
http://kulturarvsdata.se/raa/fornvannen/html/2002_197
Ingår i: samla.raa.se

Kort meddelande

Nils Åbergs arkiv

Nils Åbergs arkiv inkom till ATA under hösten 2000. Nils Åberg var under 30 år verksam vid Stockholms Högskola som docent och sedermera professor i nordisk och jämförande forn-kunskap. Hans forskningssinsatser, främst inriktade på typologiska problem, var välkända och erkända av alla europeiska arkeologer. Efter hans död tog den bebyggelsehistoriska inriktningen överhanden inom den nordiska arkeologin och Nils Åbergs forskning är numera så gott som okänd för de flesta svenska och nordiska arkeologer. Nils Åbergs arkiv, som är en gåva av Gunhild Åberg, Nils Åbergs maka, förmedlad av J. P. Lamm, utgör ett värdefullt tillskott till ATA. Tack vare ett generöst ekonomiskt bidrag från Kungliga Vitterhetsakademien har arkivet fått möjlighet att omgående kunna ordna upp donationen arkivaliskt. Jag är personligen mycket tacksam för att ha fått genomföra detta stimulerande uppdrag.

Nils Fritiof Åberg föddes 24 juli 1888 i Norrköping. Hans föräldrar var disponenten Otto Fritiof Åberg och Ellen Johanna f. Svanström. Nils Åberg blev student i Norrköping 1907 och studerade därefter vid Uppsala universitet. Han blev fil.kand. inom den matematisk-naturvetenskapliga sektionen 1910, fil.lic. i nordisk och jämförande forn-kunskap 1911 och fil.dr. 1912. Efter ytterligare meritering blev han docent i nordisk och jämförande forn-kunskap 1915 vid Uppsala Universitet. Han fick erbjudande att tjänstgöra vid Provinzialmuseum i Halle an der Saale i Tyskland och vistades där år 1916.

Under åren 1927–1928 tjänstgjorde Åberg tidvis vid Statens historiska museum och 1928 blev han docent i nordisk och jämförande forn-kunskap vid Stockholms Högskola. 1941 erhöll han professors titel och från 1949 innehade han den nyinrättade professuren i ämnet vid högskolan. År 1951 invaldes han i Vitterhetsakademien.

Porträtt av Nils Åberg. Oljemålning av Gustaf Rosengren 1923. Foto G. Hildebrand.

Nils Åberg var från 1937 gift med Gunhild Elisabeth Berlin. En kort tid efter sin pensionering avled han oväntat 28 februari 1957.

Nils Åberg var en aktiv och mycket produktiv forskare. Han bedrev sin forskning främst i muséernas samlingar och ägnade sig inte mycket mer åt fältarbeten än det som ingick i hans arbetsuppgifter under den korta tjänstemannabanan vid Statens historiska museum, samt de seminariegrävningar som han sedan ledde. Han var systematikern som blev Montellii efterföljare med arkeologisk typologi och kronologi som huvudsaklig forskningsinriktning.

Åberg hade tillhört Knut Stjernas seminarium i Uppsala, där stenåldersforskningen stod i centrum. Från avhandlingens framläggande

till 1918 publicerade han endast arbeten rörande stenåldern, mest om stridsyxor. Hans åsikt var att stridsyxekulturen hade uppstått i Skandinavien.

Från 1919 fram till sin död ägnade sig Åberg främst åt germansk ornamentik, djurornamentiken och merovingertidens/folkvandringstidens kronologiska problem omfattande hela Europa. Utgående främst från fibulamaterialet gjorde han stilanalyser och utbredningsanalyser och drog slutsatser därur. Ett undantag från dessa järnåldersstudier var den serie av 5 volymer behandlande bronsålderns kronologi i mellan- och sydeuropa som utgavs under åren 1930–1935. Åberg är efter Montelius den enda svenska arkeologen vars forskning har omfattat hela det europeiska fyndmaterialet. Han var därför lika känd på kontinenten som i Norden.

Förutom att Åberg studerade samlingarna i Statens historiska museum reste han från 1911 nästan årligen till olika muséer i Europa för att studera arkeologiska fynd. I svarta vaxdukshäften gjorde han skisser av fynd, ofta detaljerat utförda, men ej alltid skalenliga. När det gällde fynd med djurornamentik gjorde han ofta blyertsavgnuggningar av föremålets ornering. Fyndorter och respektive museum är angivna och oftast är häftena även daterade. Man kan se att under åren 1911–1936 besökte Åberg över 300 muséer i 16 länder i Europa, från Skandinavien till Grekland, från Portugal och Storbritannien till Polen. Vissa år är 36 museibesök dokumenterade, som 1922 när han besökte Italien, Österrike och Tjeckoslovakien och 1924 Storbritannien. I Tyskland besökte han ca 70 muséer mellan 1911 och 1930, vissa av dem flera gånger.

För sin publikation om Ostpreussens folkvandringstid var han 1918 i Prussia Museum i Königsberg och fyllde nästan tre vaxdukshäften med skisser av fibulor, bältespännen mm. Under och efter andra världskriget blev museet och stora delar av museimaterialet förstört. Dessutom har området varit helt otillgängligt då det varit sovjetisk/rysk militärbas fram till våra dagar. Åbergs fyndskisser kan sannolikt vara till god hjälp i det tyska projekt som nu pågår för att försöka rekonstruera museibestän-

det i Prussia Museum, bl a genom att leta upp allt källmaterial som kan finnas i arkiv eller andra samlingar.

För sin forskning excerperade Åberg ur den arkeologiska litteraturen i små pärmar med lösbladssystem. Litteraturexcerpterna är blandade med avritningar av fyndbilder dels från de egna museiskissböckerna, dels från litteraturen. Dessa pärmar med fyndskisser och litteraturanteckningar utgjorde de material-sammanställningar som Åberg använde när han skrev sina avhandlingar.

Man kan av Åbergs anteckningsböcker se att han strävade efter att skaffa sig en så fullständig kunskap och överblick över det existerande totala arkeologiska fyndmaterialet som möjligt. Denna kunskap använde han till tolkningsförsök av hela den europeiska kulturutvecklingen. Han analyserade spridningen av signifikanta föremålstyper och gjorde typologiska tolkningar av olika fyndkategorier.

Ett tjugotal av Nils Åbergs manuskript finns bevarade. Det är de handskrivna originalen på svenska till de oftast på tyska, engelska eller franska tryckta publikationerna. Till en del av dessa manuskript finns även illustrationerna bevarade, till den del de utgörs av originalteckningar eller fotografier. Här finns även det sista manuskriptet han skrev, till det föredrag han skulle ha hållit vid en konferens i Spoleto sommaren 1957.

Åbergs bevarade korrespondens täcker hela hans verksamma tid som arkeolog, från studieåren till hans död. Brevet till Åberg kommer till största delen från arkeologkollegor över hela Europa. En mindre del är från ungdomsvänner, släktingar eller andra personer, t ex förläggare. Ca 460 brevskrivare från 20 länder finns representerade. Majoriteten är från Sverige och Tyskland, 145 resp. 130 brevskrivare. Särskilt kan nämnas de 66 breven och korten från den tyske forskaren Gustaf Kossinna och som ett kuriosum ett par brev från Kaiser Wilhelm, som tackar för den bok han fått av Åberg.

Bland de fåtaliga handlingarna av privat karaktär finns förutom fil.lic. och fil.dr.-betygen även några skolbetyg bevarade. Det framgår även att Åberg på yngre dagar var medlem i ett stort antal ämnesföreningar och idéella före-

ningar, från svensk-finländska studentförbundet till Svenska fornminnesföreningen, Konsthistoriska klubben och Religionsvetenskapliga sällskapet. Här finns även en tågbiljett från resan i Spanien år 1920.

Bland fotografierna finns barn- och ungdomsbilder av Nils Åberg och familjemedlemmar, liksom fotografier tagna under utflykter med hans båt Lommen, bl.a. när Gustaf Kosinna besöker familjen Åberg. Det finns även några fotografier tagna under exkursioner, troligen i södra Sverige eller Balticum och Norge.

I Nils Åbergs arkiv ingår även Gunhild Åbergs samling, vilken utgörs av kondoleanskort m.m. med anledning av Nils Åbergs död och brev till Gunhild Åberg. Brevens är främst från tiden efter Nils Åbergs död och de flesta har på olika sätt samband med denna händelse. De 29 breven till Gunhild Åberg från professor Ella Kivikoski i Helsingfors, som tillsammans med de 37 breven till Nils Åberg spänner

över en period på mera än 20 år, visar att Ella Kivikoski tillhörde familjen Åbergs nära vänner.

Nils Åbergs arkiv täcker tidsmässigt in första världskriget, hela mellankrigstiden, andra världskriget och efterkrigsperioden fram till femtiotalets slut, vilket gör att materialet har stor forskningspotential.

Referenser

Minnesord över Nils Åberg av Birger Nerman. KV-HAA Årsbok 1957.

Bibliographia Åbergiana. Nils Åbergs tryckta skrifter 1912-1956. 1956.

Synnöve Reisborg

ATA, Riksantikvarieämbetet,

Box 5405

S-114 84 Stockholm

the 1990s, the number of people in the UK who are aged 65 and over has increased from 10.5 million to 13.5 million, and the number of people aged 75 and over has increased from 4.5 million to 6.5 million (Office for National Statistics 2000). The number of people aged 85 and over has increased from 1.5 million to 2.5 million in the same period.

There is a growing awareness of the need to address the needs of the elderly population, and the need to ensure that the elderly are able to live independently in their own homes for as long as possible. This has led to a number of initiatives, including the development of home care services, and the establishment of local authority housing services. The aim of this paper is to review the current state of research on the needs of the elderly population, and to discuss the implications for policy and practice.

2. Introduction

The elderly population in the UK is growing rapidly, and this has led to a number of initiatives, including the development of home care services, and the establishment of local authority housing services. The aim of this paper is to review the current state of research on the needs of the elderly population, and to discuss the implications for policy and practice. The paper is divided into three main sections: a review of the current state of research on the needs of the elderly population, a discussion of the implications for policy and practice, and a conclusion.

2.1. Needs

The elderly population in the UK is growing rapidly, and this has led to a number of initiatives, including the development of home care services, and the establishment of local authority housing services. The aim of this paper is to review the current state of research on the needs of the elderly population, and to discuss the implications for policy and practice. The paper is divided into three main sections: a review of the current state of research on the needs of the elderly population, a discussion of the implications for policy and practice, and a conclusion.

2.2. Policy

The elderly population in the UK is growing rapidly, and this has led to a number of initiatives, including the development of home care services, and the establishment of local authority housing services. The aim of this paper is to review the current state of research on the needs of the elderly population, and to discuss the implications for policy and practice. The paper is divided into three main sections: a review of the current state of research on the needs of the elderly population, a discussion of the implications for policy and practice, and a conclusion.

2.3. Practice

The elderly population in the UK is growing rapidly, and this has led to a number of initiatives, including the development of home care services, and the establishment of local authority housing services. The aim of this paper is to review the current state of research on the needs of the elderly population, and to discuss the implications for policy and practice.